

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

2022 YILI

ÜRETİMDEN SATIŞLARINA GÖRE

100 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU DEĞERLENDİRMESİ

Ender YORGANCILAR

EBSO Yönetim Kurulu Başkanı

TOBB Başkan Yardımcısı

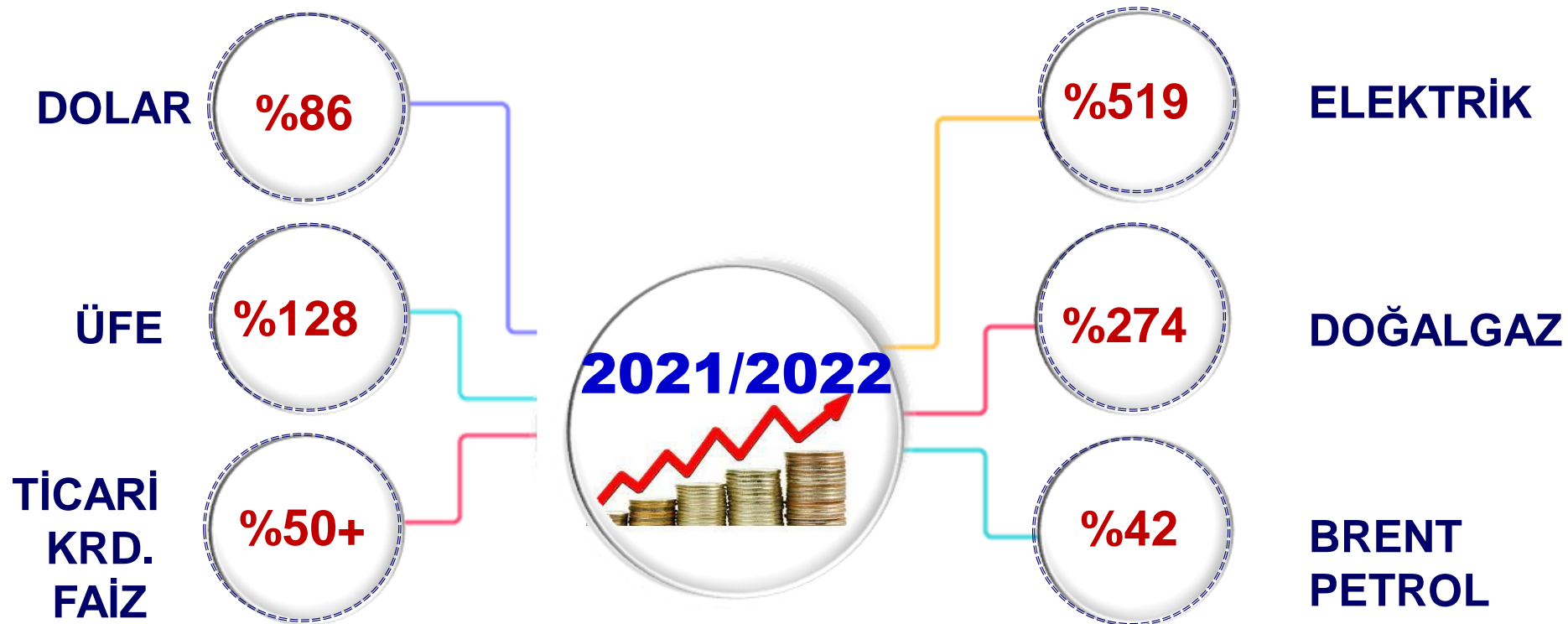
14.06.2023/09.30

- 2022 yılı, gerek Türkiye, gerekse dünya ekonomisi açısından özel ve zorlu koşullarla karşılaşılan bir yıl olmuştur. Bu zorluğun başlıca nedenleri;
 - Yüksek enflasyonun küresel bir nitelik kazanması ve buna bağlı olarak gelişmiş ülkelerin faizleri artırmasıdır.
 - Bunun yanında küresel büyüme hızının 2021 yılına göre yavaşlayarak, %3,4 ile küresel ticaret hacmindeki artışın %2,7'ye gerilemesi etkili olmuştur.
- Bu gelişmeler 2022 yılında Türkiye'ye dış kaynak girişinin yavaşlamasına ve cari açığın (48,3 milyar dolar) gerisine düşmesine de (35,1 milyar dolar) neden olmuştur. Bu süreçte 25,5 milyar dolar düzeyine ulaşan kaynağı belirsiz para girişi, rezervlerin erimesini engelleyerek kur düzeyinin kontrolüne imkan sağlamıştır.
- 2022 yılında Türkiye'de enflasyonun kontrolden çıkması, faizler ve döviz kurlarına dolaylı ve doğrudan müdahaleler kaynak dağılımında etkinliğin sağlanmasını güçleştirmiş, fiyat mekanizması da önemli ölçüde devre dışı kalmıştır.
- 2021 yılına göre TL'nin iç değeri düşerken (enflasyon) dış değerinin artması (reel kurun yükselmesi) ithalatı cazip hale getirmiş ve bunun sonucunda dış ticaret açığı, 109,5 milyar dolar ile cumhuriyet tarihinin rekoru kırılmıştır.
- Küresel olumsuzluklara ve içerideki türbülansa rağmen, Türkiye ekonomisinin %5,6, imalat sanayi sektörünün ise %4,3 oranında büyümesi büyük bir başarı olmuştur. Ancak, sürdürülebilirlik konusunda soru işaretleri bulunmaktadır.

VERİLERLE MAKRO EKONOMİK GÖRÜNÜM

GÖSTERGELERLE TÜRKİYE	2019	2020	2021	2022
Büyüme Oranı (%)	0,9	1,9	11,4	5,6
İmalat Sanayi Büyüme Hızı (%)	-2,4	3,4	18,5	4,3
Sanayi Üretim Endeksi (Yıllık % Değişim)	-0,6	1,5	19,6	6,0
İhracat (Bir Önceki Yıla Göre % Değişim)	2,1	-6,2	32,8	12,9
İthalat (Bir Önceki Yıla Göre % Değişim)	-9	4,4	23,6	34,0
PMI	47,5	50,0	52,1	48,2
İmalat Sanayide Teşvikli Yatırımlar-Milyon TL	158.8	305.9	304	371.9
(Toplam Teşvikler İçindeki Payı) %	57,3	69,6	68,9	59,7
Kapasite Kullanım Oranı (%)	75,9	71,9	76,6	77,2
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	21	11.2	11.8	12
Özel Sektörün Dış Borcu (Milyar \$)	245,2	230,2	232,7	239,4
İşsizlik Oranı (%)	13,7	13,1	12,0	10,5
1 Yıla Kadar Vadeli TRY Üzerinden Açılan Mevduat Faizi (%)	17,48	9,95	17,57	16,92
Tüketici Fiyat Endeksi-TÜFE (%) Yıllık Ort.	15,46	12,26	19,42	71,98
Yİ-ÜFE (%) Yıllık Ort.	18,91	12,14	43,01	128,09
Küresel Büyüme Hızı (%)	2,9	-3,1	5,9	3,3
Dünya Mal Ticareti Hacmi Büyüme Hızı (%)	0,4	-5,1	9,4	2,7
CDS	365,9	467,3	414	654

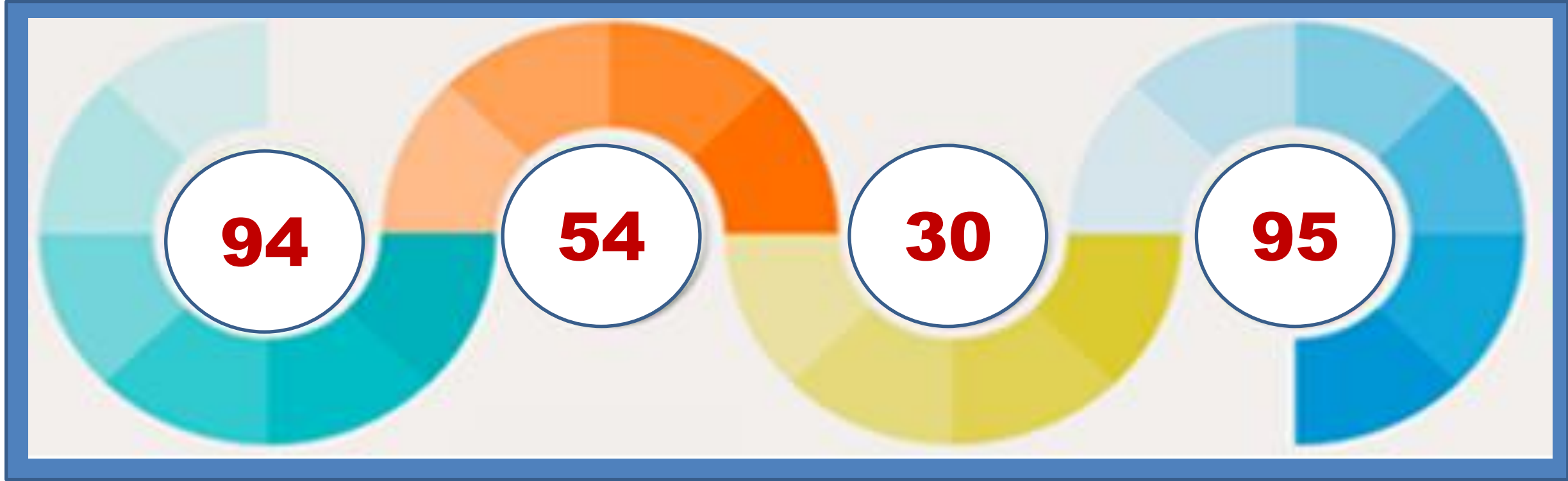

100 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU anket çalışmamıza **41** yıldır aralıksız devam etmekteyiz.

- Üretimi ve merkezi İzmir'de olan firmaların Türkiye genelindeki üretim rakamları değerlendirilmeye alındı.
- Üretimi İzmir dışında olan üyelerimiz çalışmaya dahil edilmedi.
- İzmir'de üretimi olup, merkezi farklı şehirlerde olan firmaların sadece İzmir rakamları alındı.

**Kar
Bildiren
Firma
Sayısı**

**Ar-Ge
Yapan
Firma
Sayısı**

**Yabancı
Sermayeli
Firma
Sayısı**

**İhracat
Yapan
Firma
Sayısı**

ÜRETİMDEN SATIŞLARINA GÖRE İLK 10 ÜYEMİZ (MİLYON TL)

1	↔	STAR RAFİNERİ A.Ş.-ALİAĞA ŞB.	189.155
2	↔	TÜPRAŞ-İzmir Rafineri Müd. (Kons.)	124.418
3	↔	PETKİM A.Ş.	28.812
4	↔	İZMİR DEMİR ÇELİK	19.172
5	↔	ABALIOĞLU YAĞ SANAYİ	XX
6	↔	PHILIP MORRIS	XX
7	↑	KOCAER ÇELİK	8.960
8	↓	ABALIOĞLU LEZİTA (Kons.)	8.720
9		RAVAGO PETROKİMYA	8.040
10	↓	JTI TÜTÜN ÜRÜNLERİ	7.250

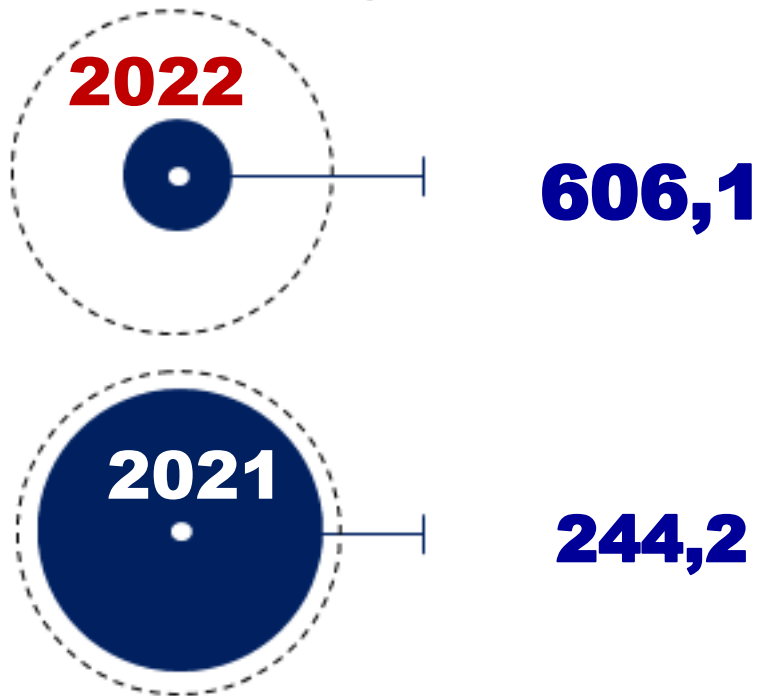
İlk 10 firma, 100 büyük firmanın üretimden satışlarının **%69'unu** gerçekleştirmektedir.

TEMEL GÖSTERGELERDE CARİ VE REEL DEĞİŞİM ORANI (%)

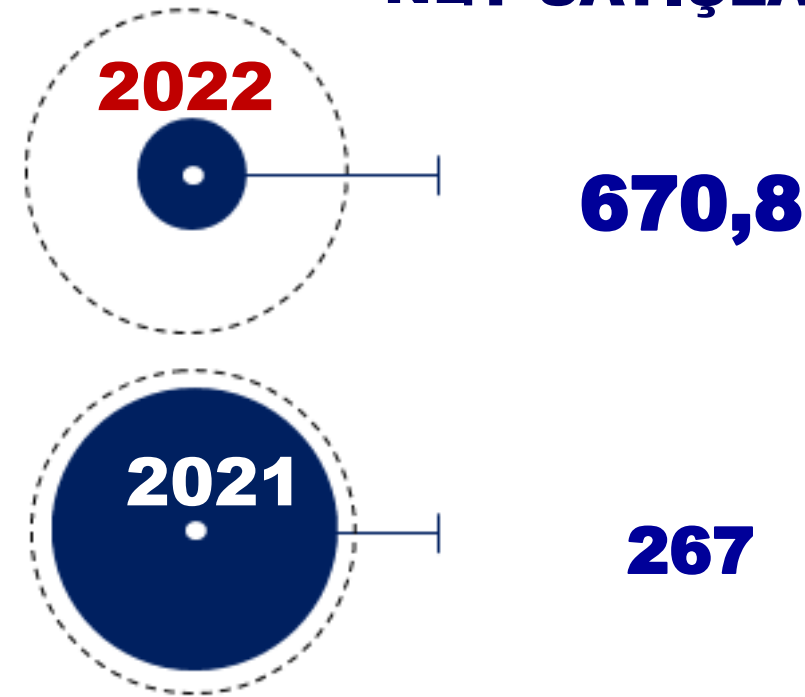
	2021	2022	CARİ DEĞİŞİM ORANI (%)	REEL DEĞİŞİM ORANI (%)
Üretimden Satışlar	244.349	606.117	148	26
Özkaynak	44.355	141.798	220	63
Borçlar	201.804	291.907	45	-26
Net Satışlar	267.092	670.768	151	28
Bilanço Karı	21.640	71.216	229	68
Bilanço Zararı	12.781	4.801	-62	-81

100 BÜYÜK FİRMANIN SATIŞ PERFORMANSI (Milyar TL)

ÜRETİMDEN SATIŞLAR

NET SATIŞLAR

Bir önceki yıla göre 100 Büyük Firma'nın

- Üretimden Satışları **%148**
- Net Satışları **%151**
- Diğer Satışları **%182** arttı.

ÜFE %128,4
(Yıllık Ort.)

- Üretimin, net satışlar içindeki payı, **%90,3**'e geriledi. (91,3)

100 BÜYÜK FİRMANIN SEKTÖREL ÜRETİMDEN SATIŞLARI

SEKTÖR	Firma Sayısı	Üretimden Satışlar (Milyon TL)	Toplam İçindeki Pay (%)
KİMYASAL VE PLASTİK ÜRÜNLER SANAYİ	18	382.787	63,2
GIDA SANAYİ	22	83.344	13,8
DEMİR-ÇELİK, METAL VE DÖKÜM SANAYİ	15	58.212	9,6
TAŞIT VE OTOMOTİV YAN SANAYİ	11	20.650	3,4
TEKSTİL VE DERİ ÜRÜNLERİ SANAYİ	9	17.081	2,8
KAĞIT VE BASIM SANAYİ	9	16.080	2,7
MADEN, TOPRAK, MERMER ve CAM SANAYİ	5	8.079	1,3
MAKİNA SANAYİ	5	7.503	1,2
İNŞAAT SANAYİ	1	6.528	1,1
ELEKTRİK-ELEKTRONİK SANAYİ	3	3.881	0,6
AĞAÇ VE MOBİLYA SANAYİ	1	1.292	0,2
ÇEŞİTLİ İMALAT SANAYİ	1	682	0,1
TOPLAM	100	606.117	100,0

100 büyük firmanın üretimden satışlarının %86,5'i kimya ve plastik, gıda ile demir-çelik-metal-döküm sanayide yoğunlaşmıştır.

(Milyon \$)

İHRACAT

↑%20

9.422

-12.862

NET İTHALATÇI ↓%-22

İTHALAT

↓%-8,6

22.284

100 büyük firma ihracatının üretimden satışlar içindeki payı %26 olup, net ithalatçı görünümü korunmaktadır.

2021 yılında Pandemide artan talep etkisi ile ihracatını %40 artırmayı başaran 100 büyük firmanın, 2022 yılında artış oranı, yüksek baz etkisine rağmen, %20 olup, ithalatta %9 azalış gerçekleşmiştir.

100 FİRMA&EGE&TÜRKİYE İHRACAT VE İTHALAT DEĞİŞİMİ (%)

	İHRACAT (Milyon Dolar)		
	2021	2022	DEĞİŞİM (%)
100 BÜYÜK	7.864	9.422	19,8
EGE BÖLGESİ	24.725	28.001	13,2
TÜRKİYE	225.214	254.188	12,9
	İTHALAT (Milyon Dolar)		
	2021	2022	DEĞİŞİM (%)
100 BÜYÜK	24.384	22.284	-8,6
EGE BÖLGESİ	17.362	20.800	19,8
TÜRKİYE	271.426	363.710	34,0

2022 yılında 100 büyük firma Türkiye geneline göre; ihracatını daha fazla artırırken, Türkiye genelinin tersine ithalatını azaltmıştır. Dolayısıyla, 2022 yılında 100 büyük firmanın dış ticaret performansı son derece başarılıdır.

SEKTÖR	İhracat (Milyon Dolar)	Toplam İçindeki Pay (%)
KİMYASAL VE PLASTİK ÜRÜNLER SANAYİ	3.986	42,3
DEMİR-ÇELİK, METAL VE DÖKÜM SANAYİ	1.373	14,6
GIDA SANAYİ	1.273	13,5
TEKSTİL VE DERİ ÜRÜNLERİ SANAYİ	880	9,3
TAŞIT VE OTOMOTİV YAN SANAYİ	846	9,0
MADEN, TOPRAK, MERMER ve CAM SANAYİ	346	3,7
MAKİNA SANAYİ	234	2,5
KAĞIT VE BASIM SANAYİ	223	2,4
İNŞAAT SANAYİ	122	1,3
ELEKTRİK-ELEKTRONİK SANAYİ	119	1,3
ÇEŞİTLİ İMALAT SANAYİ	12	0,1
AĞAÇ VE MOBİLYA SANAYİ	8	0,1
TOPLAM 100	9.421	100

100 büyük firmanın ihracatının %70,4'ü kimyasal ve plastik, demir-çelik-metal-döküm ile gıda sanayi tarafından gerçekleştirilmiştir.

2022 EBSO 100

100 Büyük Firmanın %54'ü

2021 İSO 500

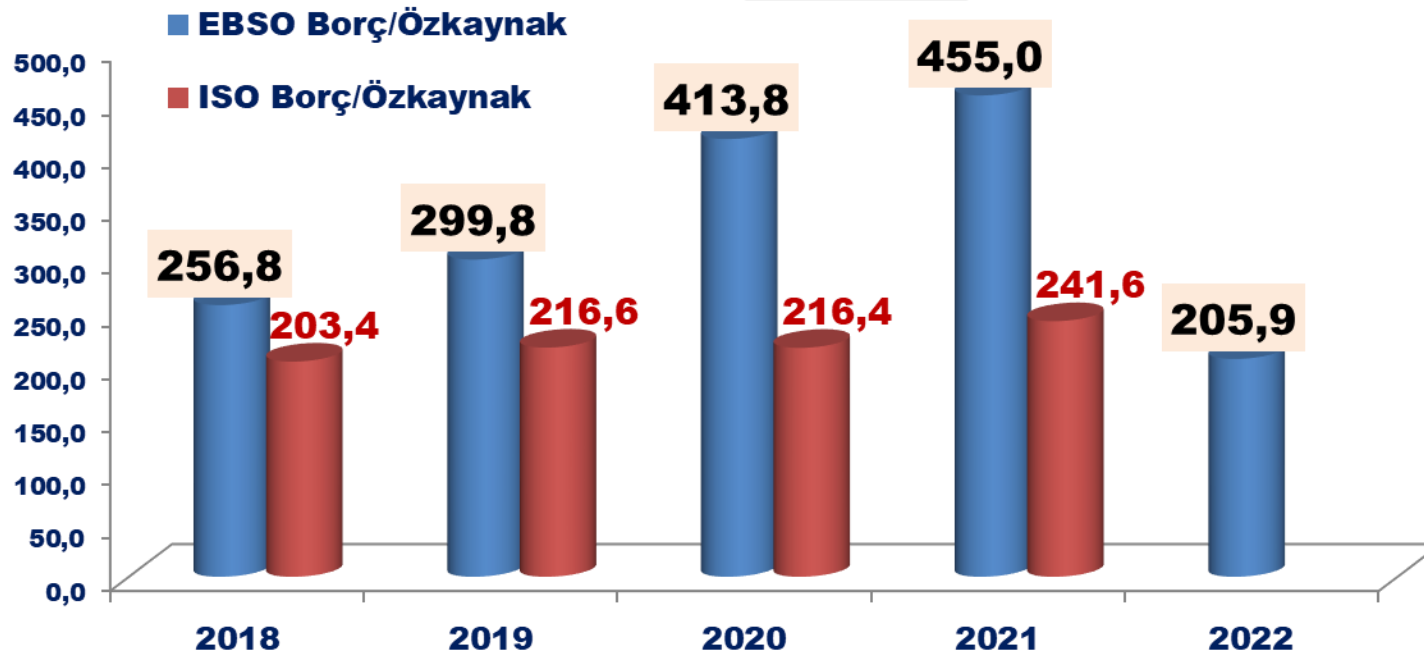

500 Büyük Firmanın %53'ü

Ar-Ge harcaması bildirdi.

Türkiye'nin GSYH'sı içinde Ar-Ge harcamalarının payı **yüzde 1,6** iken, en büyük üreticilerimizin de ar-ge harcamalarının net satışlar içindeki payı **binde 21'den binde 16'ya gerilemiştir**. Ar-Ge harcaması cari olarak %90 artarken, reelde %3 oranında gerileyerek 1 Milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Yapılan Ar-Ge harcamasının %48'i yabancı sermayeli firmalara aittir.

100 BÜYÜK FİRMANIN BORÇLULUK PERFORMANSI (%)

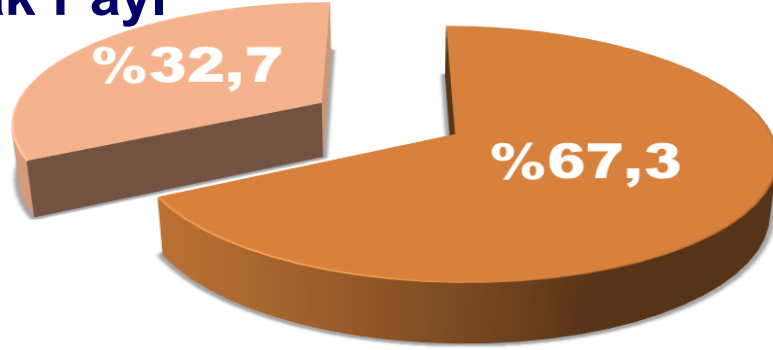
Borç/özkaynak oranı, firmaların finansman ihtiyacını özkaynaklarıyla mı, yoksa borç yoluyla mı giderdiğini anlamamızı sağlıyor.

Borçların özkaynaklar büyüklüğünün son 2 yılda 4 katına ulaşmasında, özellikle pandemi sürecinde firmaların desteklenmesi yerine krediye yönlendirilmesinin de etkisi olmuştur. Ayrıca, uygulanan negatif reel faiz politikası da kredi kullanımını cazip hale getirerek bu süreci desteklemiştir.

2021 yılında son 10 yılın en yüksek verisine ulaşılmasının ardından, 2022 yılının özellikle ikinci yarısından itibaren finansman temininde yaşanan kısıtlar, borç/özkaynak oranına doğrudan yansımış, oran %205,9'a kadar gerilemiştir. Olumlu bir başka sonuç da, ilk defa özkaynakların borçların üstünde bir artış gerçekleştirmesidir.

Özkaynak Payı

Borçların Payı

Toplam aktifler içinde borç ve özkaynak payı, firmaların kaynak yapısındaki dengeyi göstermesi açısından önemlidir.

Firmalarımızın özkaynak yaratmada zorlandığı bir gerçek. EBSO 100 Büyük Firma'da aktifler içinde özkaynakların payı son 11 yılın en düşük düzeyi olan %18'e geriledikten sonra, 2022 yılında %33'e çıkararak olumlu bir görünüm sergilemiştir. Önemli olan bunun süreklilik kazanmasıdır. İhracat ve karlardaki reel artış, özkaynak artışında etkili olmuştur.

Kaynak yapısı içerisinde borçların oranının %82'den %67'ye gerilemesinde, özellikle yılın ikinci yarısından itibaren, reel kredi faiz oranları negatif düzeyde kalsa da, kredi taleplerinin bankalarca karşılanmaması etkili oldu. Ayrıca, kullanılan krediler de çok kısa vadeli rotatif, spot idi.

Yani, yapısal değil daha çok konjonktürel bir gerileme söz konusudur. Zira, toplam kaynaklar içerisinde özkaynaklar son 5 yılın en yüksek, borçlar en düşük payına ulaşmıştır. Diğer yandan toplam borçlar içinde kısa vadeli borçların payının %69,3 oranında olması ise firmaların neden nakde/krediye ihtiyacı olduğunu, kredilerin can suyu işlevi gördüğünü de ortaya koymaktadır.

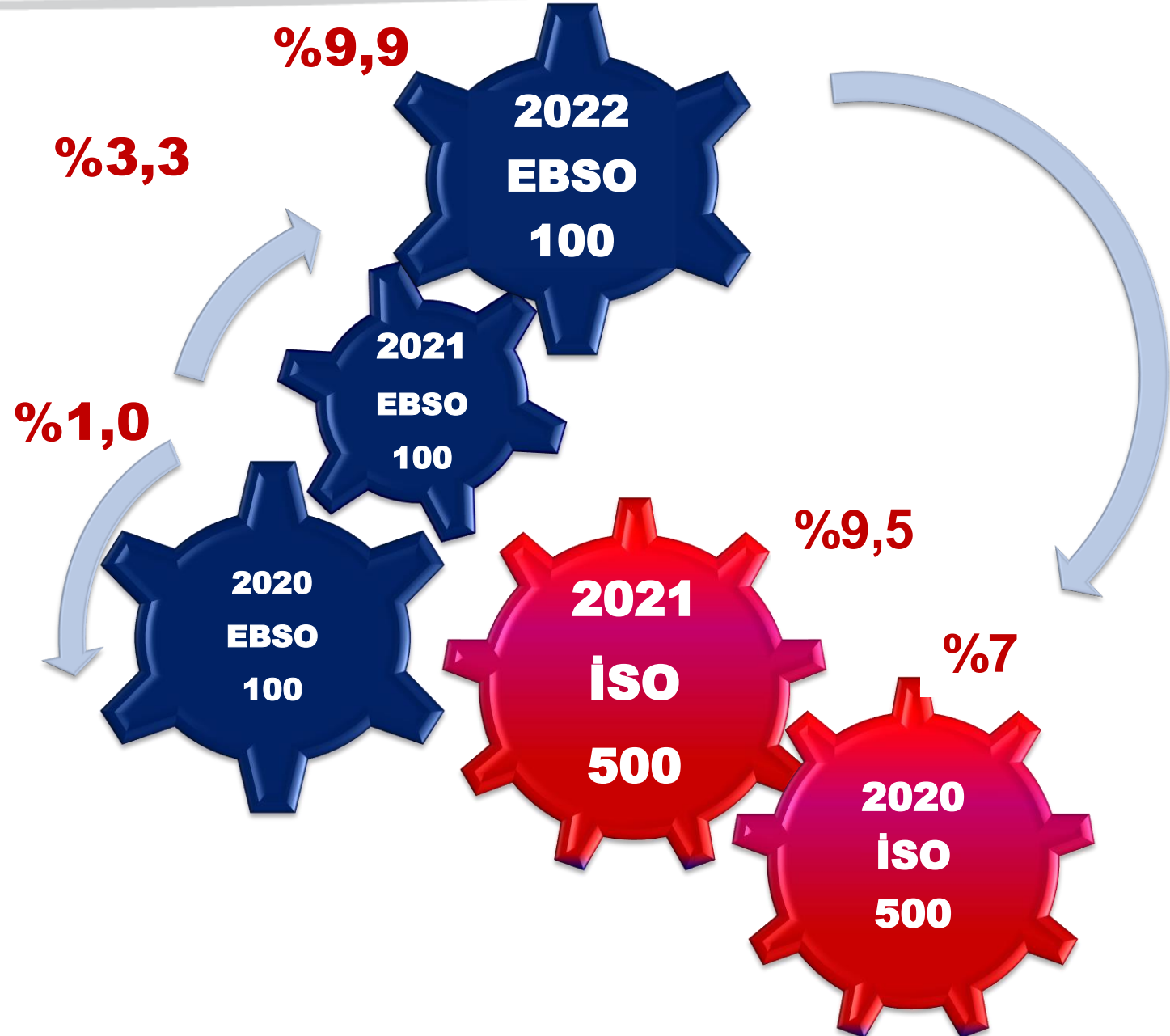
Elbette firmalarımızın borçlanması, mali açıdan kırılganlığı artırmakla birlikte, üretim, yatırım için ihtiyaç duyulan finansmana ulaşamaması da, büyüme ve yeni yatırımları sınırlı tutmaktadır. İç ve dış talepte yavaşlama beklenen bir dönemde, yeterli krediye ulaşmanın önemi artacaktır.

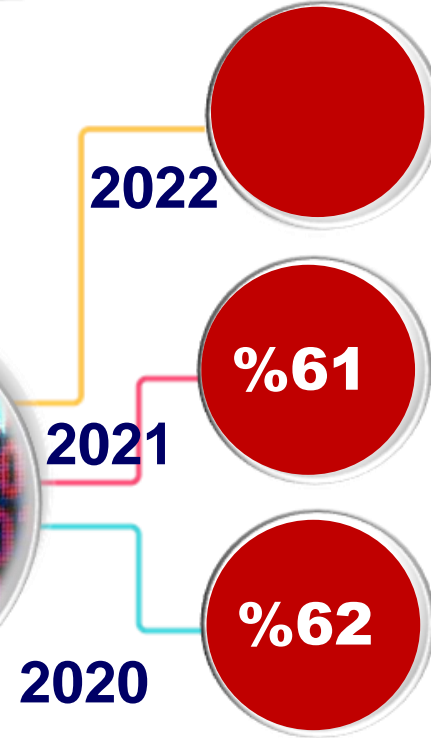
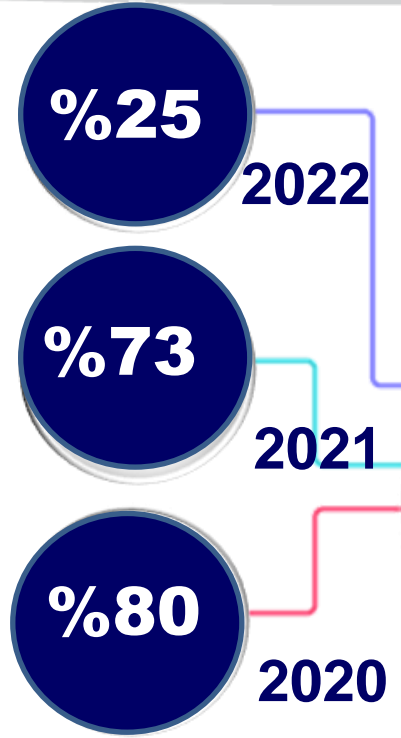
Karlılık oranları, işletme kaynaklarının ne ölçüde etkin kullanıldığını gösterir.

Pandemi sonrasında ülkemizde ve dünyada sanayi ürünlerine olan talep artışının devamı, ihracata olumlu yansımıştır. Bunun yanında enflasyonist beklentiler nedeniyle talebin öne çekilmesine bağlı olarak canlı kalan iç talep ile navlun ve bazı hammadde maliyetlerindeki gerileme gibi faktörler net ihracatçı bir şehirde karlılığı pozitif yönde etkilemiş ve artış eğilimi devam etmiştir.

Bu hali ile İSO 500 büyük firmanın 2021 karlılık oranına henüz ulaşılmış ve hatta geçilmiştir.

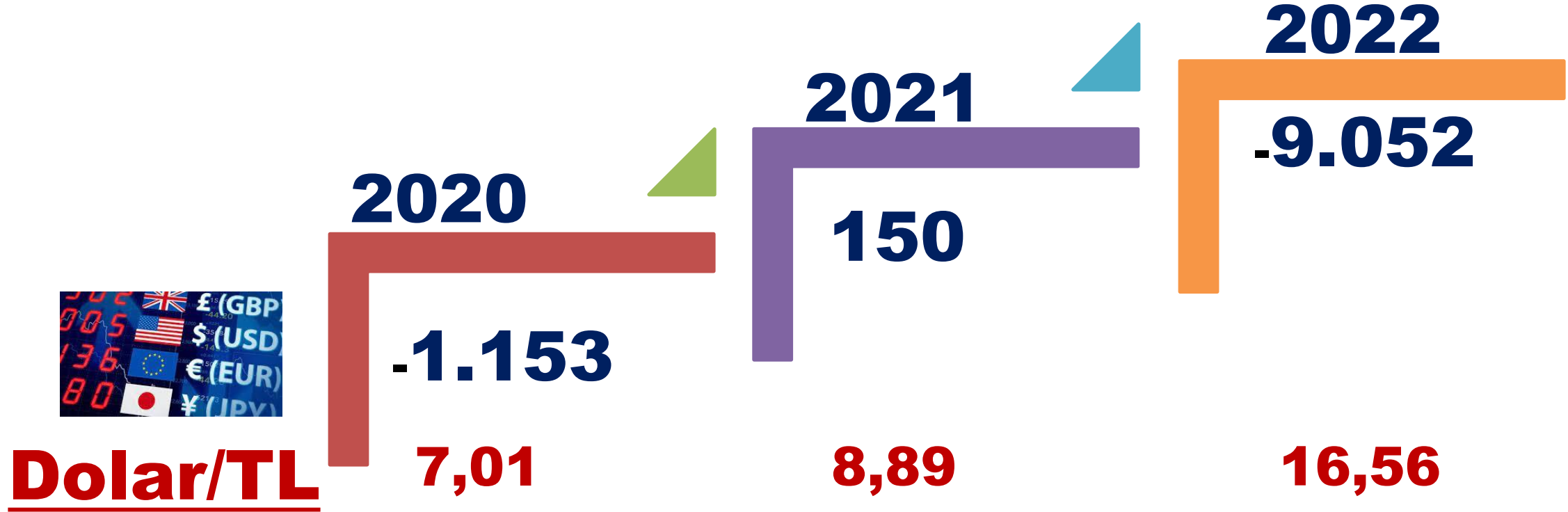

FİNANSMAN GİDERLERİNİN FAALİYET KARI İÇİNDEKİ PAYI (%)

EBSO 100**İSO 500****FİNANSMAN
GİDERİ/
FAALİYET
KARI (%)**

2022 yılında firma beyanlarına göre; faiz gideri %69, borçlar ise cari olarak %45 oranında artarken, ana faaliyetlerinden elde edilen karın sadece %25'i finansman giderlerine ayrılmıştır. Finansman giderlerindeki artış ise sadece %24,9 oranında gerçekleşmiştir. Önceki yılların aksine bir gelişmeye işaret eden bu durumun, faaliyet karlarının %255 oranında artması yanında hem reel kredi faizlerinin negatif olması, hem de kredi kullanımındaki güçlüklerin dış finansman kullanımındaki artışı sınırlandırmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu gelişmenin yapısal iyileşmeden çok konjonktürel bir sonuç olduğu açıktır.

KAMBIYO KAR/ZARAR (Milyon TL)

100 Büyük Firmamızın kambiyo hesabında zararda olduğu, bunun da ana nedenleri arasında; döviz bulundurmaya ilişkin getirilen kısıtlar, %86 oranında artan Dolar/TL karşısında döviz pozisyonu açığı bulunması sayılabilir.

Ayrıca, yüksek enflasyonla TL maliyetleri artan ihracatçının, yılın son aylarından itibaren sabit kur kaynaklı rekabet gücü kaybı da söz konusudur.

DEVREDEN KDV YÜKÜ

Sektörümüzün acil çözüm bekleyen konularının başında devreden KDV yükü gelmektedir.

100 Büyük Firmanın devreden KDV alacak miktarı bir önceki yıla göre; %118 oranında artarak 3,7 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Firmalar, bir yandan finansman temini sorunu yaşarken, işletme faaliyetleri için sermayeye ihtiyaç duyarken, diğer yandan devreden KDV ile devleti bir anlamda finanse etmeye devam etmektedir. Bu konuyu kalıcı olarak çözmek için yeni yöntemler geliştirilmelidir.

100 BÜYÜK FİRMANIN OLUMLU PERFORMANSINA İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME

- Pandemi süreciyle birlikte; içerde ve dışarda Türk sanayi ürünlerine talebin artması, bunun da üretimi ve ihracatı olumlu etkilemesi,
- Yüksek enflasyon, kur dalgalanmalarının etkisi ile iç talebin öne çekilmesi,
- Konjonktürel olarak artan karlılığın verdiği imkanlar ve krediye ulaşımdaki güçlükler nedeniyle, firmaların özkaynaklarını artırma gayreti içinde olmaları,
- Pandemi ile başlayan hammadde teminindeki sorunlardan alınan dersler, ileriye dönük stok ihtiyacını artırması,
- Cari kurlardaki artış nedeniyle, üretim ve ihracat artarken, ithalatın gerilemesi,
- Geçmiş dönemlerdeki düşük karlılık artışına karşın anormal koşulların anormal sonuçlar doğurduğu 2022 yılında, karlardaki artışın finansal düzeltmeye imkan vermesi,
- Böylesi bir konjunktürde ortaya çıkan yüksek performans, Türk sanayicisinin dinamik ve zorluklarla mücadele etme gücünü göstermesi açısından çok büyük umut vermektedir.

YILIN 2. YARISINDA DÜNYA EKONOMİSİNDE BEKLENENLER

- Küresel büyüme hızının 2022 yılına göre (%3,3) yavaşlamasının (%2,7) beklenmesi,
- Küresel mal ve hizmet ticaret artışının da yine 2022 yılına göre (%2,7) gerilemesinin (%1,7) bekleniyor olması,

- ABD ve AB'de faiz artışlarının devam etmesi ve parasal genişlemenin sona eriyor olması,
- Bu koşullarda küresel sermaye hareketlerinin yavaşlaması ve gelişmekte olan ülkelere kaynak girişinin de yavaşlayabilecek olması,
- Enerji ve gıdada arz güvenliğine ilişkin belirsizliklerin devam etmesi,
- Karadeniz ve Ortadoğu ile Uzakdoğu'da Jeopolitik risklerin artarak devam etmesi,
- Küreselleşmenin yavaşlaması ve bölgesel bloklaşmanın ön plana çıkabilecek olması.

YILIN 2. YARISINDA TÜRKİYE EKONOMİSİNDE BEKLENENLER

- İç ve dış talepteki yavaşlamaya bağlı olarak büyümenin de yavaşlaması,
- Buna bağlı olarak istihdam artışının gerilemesi,
- Olumlu baz etkisinin ortadan kalkacak olması nedeniyle enflasyonun Temmuz sonrası artışa geçebilecek olması,
- Seçim konjonktürü ve kamu harcamalarındaki artışa bağlı olarak bütçe açığının rekor düzeylerde artabilecek olması,
- Kurlardaki olası artış beklentisinin realize olmamasına bağlı olarak ithalatın artarak, dış ticaret açığı ve cari açığı artırması olasılığı,
- Ülke döviz rezervlerindeki yetersizliğe bağlı olarak, yavaş veya hızlı kur artışlarının gerçekleşmesi olasılığı,
- 2024 yerel seçimleri nedeniyle, ekonomide gerekli yapısal dönüşüme yönelik önlemlerin yavaş ilerlemesi,
- Yeni ekonomi yönetimi ile belirsizlik ve öngörülemezliğin aşılması.

NELER YAPILMALIDIR?

- Türkiye ekonomisinin **iki temel ihtiyacı güven ve istikrardır**. CDS priminin 10 gün içinde 700'lerden 500'lere gerilemesi bunun göstergesidir. Yetkin ekonomi yönetimi ve güçlü ekonomik program; güveni, fiyat ve finansal istikrarı sağlayacak yapısal önlemler de istikrarı sağlayacaktır.
- TCMB, BDDK, SPK, Borsa İstanbul vb. kurumlara yapılacak atamalar, bu güveni pekiştirmelidir.
- Restorasyon ve yapısal dönüşümü amaçlayan, daha çok da **tarım ve sanayi öncelikli** önlemler içeren içsel ve küresel tutarlılığı sağlanmış 2+3 yıllık bir ekonomi programı hazırlanmalıdır.
- Bu programın geniş kitlelerin desteğini alabilmesi için **Ekonomik ve Sosyal Konsey** ile istişare edilerek hazırlanması uygun olacaktır.
- Katma değerli üretimi artırmak adına, öncelikli **ileri teknoloji ürünler** için teşvikler artırılmalıdır.
- Piyasa ve fiyat mekanizmasının işleyişini olumsuz yönde etkileyen **düzenlemelerden vazgeçilmelidir**.
- Gerçekçi kur düzeyinden sapmaya izin vermeyecek bir **para-kur politikası** uygulanmalıdır. Döviz kontrolleri kaldırılmalıdır.
- **Kur korumalı mevduat** uygulaması zaman içinde reel faiz getirili devlet tahvilleri devreye alınarak kaldırılmalıdır.
- **Enflasyon-faiz ilişkisi** ekonominin kurallarına göre yeniden dizayn edilmelidir.
- Bütçe açığı yeni vergilerle veya vergilerde artışlarla değil, **kayıtdışı ekonomiyle mücadele** yoluyla azaltılmalıdır.
- Türkiye bulunduğu konumun gereği olarak, **hem doğu-batı hem de kuzey-güney ekseninde** ekonomik ilişkilerine genişlik ve derinlik kazandırmalıdır.
- AB ile ilişkiler canlandırılmalı, **Gümrük Birliği anlaşması** bir an önce revize edilmelidir.
- **Sığınmacı sorununa** yönelik kısa, orta ve uzun vadeli çözümler belirlenmelidir.
- **Deprem bölgesinde** hayatın normal akışına devam edebilmesi için kentsel dönüşüm hızla yapılmalıdır.

SON SÖZ!

**ÜRETİM YOKSA
KALKINMAK
HAYALDİR.**

@EYorgancilar
@ebsoorgtr

TEŞEKKÜRLER